

Oslo, 1.9.2023

Innspill til voldtektsutvalget fra Helsesenteret for papirløse migranter i Oslo og Bergen

Vi takker for henvendelse om å komme med innspill til voldtektsutvalget, og skriver her noen innspill som knytter seg til våre erfaringer og kunnskaper om papirløse migranter som har opplevd voldtekt/overgrep eller vært i andre situasjoner med seksuell utnyttelse. I overskriftene beskriver vi hvilke anbefalinger vi vil komme med, og knytter dette i teksten opp til våre erfaringer med pasienter på Helsesenteret, samt forskning og annen kunnskap på feltet.

Spre kunnskap og sikre forståelse om voldtekt til minoritetsmiljøer, samt informere kvinner om muligheten for å søke om selvstendig oppholdsgrunnlag

Vi ser fra vår pasientgruppe flere eksempler på kvinner som har levd i utnyttelsessituasjoner og har opplevd overgrep uten at det blir satt slike ord på erfaringene. Det er derfor sannsynlig at det er store mørketall. Kvinner som kommer til Helsesenteret kan for eksempel svare nei på om de har opplevd voldtekt, men ved spørsmål om man har opplevd å måtte delta i seksuelle handlinger uten at de ønsket det, begynner de å gråte.

Voldtekt kan sies å være tabubelagt, og dette kan være spesielt krevende i enkelte minoritetsmiljøer. Det bør jobbes aktivt med å formidle god og relevant informasjon om voldtekt og overgrep. Koronasituasjonen viste at det er mulig å mobilisere for å få informasjon frem til minoritetsmiljøene. Vi anbefaler å bruke de gode erfaringene fra dette arbeidet også på dette området.

Vi ser også at kvinner i minoritetsmiljøer, spesielt personer som kommer til Norge på familiegjenforening, kan mangle eget nettverk og ha vanskelig for å tilegne seg informasjon om egne rettigheter. Det bør derfor også vurderes om man bør informere personer som søker familiegjenforening om muligheten for å søke om opphold på selvstendig grunnlag.

Sørge for løsninger for å sikre midlertidig bosted og støtte/oppfølging for personer utsatt for seksuell vold av partner og som søker om selvstendig oppholdsgrunnlag

Personer uten oppholdstillatelse er sårbare for utnyttelse da de ofte er avhengig av andre for å klare seg. For enkelte vil alternativet til å leve i utnyttelse være å leve på gata. Uten et sikkerhetsnett for de som opplever vold vil mange vurdere at det er bedre å leve i en situasjon med seksuell utnyttelse og/eller voldtekt enn å ikke ha noe sted å bo. Om man har vært asylsøker vil man kunne søke om å bo på mottak, men det kan likevel være grunner til at man ikke ønsker det, da man også blir nødt til å forlate eventuelt nettverk. I enkelte byer finnes det akuttovernatting, men de er ofte fulle, og egner seg heller ikke som et bosted over tid.

På Helsesenteret hadde vi en pasient som fikk plass på et krisesenter etter fysisk og psykisk vold fra partner, og søkte om opphold på selvstendig grunnlag. Etter tre måneder ble hun satt på gaten da det ikke var mulig å være lenger på krisesenteret. Kvinnen endte da med å måtte bo hos en annen mann hun traff gjennom sitt miljø, og ble nødt til å bli boende hos ham i flere måneder før hun fikk oppholdstillatelse og et eget sted å bo.

Helsesentrene vil anbefale at personer som har eller kan søke om oppholdstillatelse blir ivaretatt og gitt oppfølging frem til permanente løsninger er på plass. Dette kan gjøres gjennom å sikre boplass på eksisterende tilbud den tid som trengs, eller bygge opp annet midlertidig botilbud, for eksempel knyttet til mottak. Her kan ideelle organisasjoner samarbeide med det offentlige og UDI for å styrke kompetansen og sikre oppfølging.

Sørge for oppfølgingsmuligheter utenfor anmeldelsesapparatet, kompetente støttepersoner, samt bevissthet knyttet til bruk av tolk

Personer uten oppholdstillatelse i Norge sliter ofte med frykt for å oppsøke det offentlige, og tror heller ikke at det offentlige er villige til å hjelpe dem. Det vil derfor være spesielt viktig at disse kvinnene kan oppsøke og få hjelp uten at saken må gjennom anmeldelse hos politiet. Her trengs det en lovendring til, som sikrer at personer som anmelder vold og voldtekt ikke risikerer utsendelse som følge av anmeldelsen. FAFOs rapport, Irregulær bistand, beskriver også denne utfordringen:

“Det finnes ikke i dag noen formalisert beskyttelse mot utsendelse for irregulære migranter som ønsker å anmelde kriminalitet mot seg selv eller andre (.....). Det betyr at det ikke er noen garantier mot å bli sendt ut dersom man kontakter politiet for å anmelde et overgrep, om man selv ikke har lovlig opphold”¹.

Voldtekt er traumatiserende, og det trengs tett og god oppfølging. Det er derfor også viktig å sørge for at kvinner som skal anmelde får oppfølging av kvalifisert personell. Flere som lever eller har levd i forhold preget av vold, opplever også ofte isolasjon og manglende nettverk. De kjenner i liten grad til egne rettigheter, og trenger derfor kvalifisert hjelp både for å forstå og håndtere en eventuell anmeldelsesprosess, oppholdssøknad, og psykologisk støtte. Det er derfor svært viktig at de blir fulgt opp av kvalifisert profesjonell som kan gi denne bistanden. Det er også viktig å være bevisst på bruk av tolk. I og med at mange kan være redde for at det skal bli kjent i deres miljø at man har blitt voldtatt/utnyttet, bør det være et godt samarbeid i forkant/rundt tolkebruken slik at den voldtatte har tillit til tolken.

Sørge for psykologisk oppfølging over tid, også knyttet til fødsel

Det er viktig å sikre kompetanse om vold i et mangfoldsperspektiv i det langsiktige helse- og omsorgstilbudet.

Det er viktig å sikre tilbud om god psykologisk oppfølging etter voldtekt. Ved voldtektsmottaket i Oslo får man 3 avtaler på sosial vaktjeneste for psykososial veiledning før man blir henvist til det offentlige. Det er viktig at også papirløse migranter får tilgang til psykologisk oppfølging utover tre avtaletimer om det er behov for det.

Tidligere forskning viste at en stor andel kvinner som har vært utsatt for voldtekt i voksen alder får komplikasjoner under sin første fødsel. Mye tyder på at fødselen aktiverer voldtektstraumer². For kvinner som har opplevd voldtekt eller overgrep er det derfor svært viktig med god oppfølging av dem knyttet til fødsel. For minoritetskvinner vil det være av stor viktighet at man benytter tolk, og at man om mulig kan knytte til seg flerkulturell doula.

Ivaretagelse av personer som selger seksuelle tjenester, enten de gjør det frivillig eller under tvang

Helsesenteret gir blant annet helsehjelp til personer som selger seksuelle tjenester, enten frivillig eller under tvang. Dette er personer som har løs tilknytning til Norge og ikke tilgang til ordinære helsetjenester. Vi møter både helt unge personer, og eldre som har solgt slike tjenester over tid. Når det gjelder de unge så er det ved mange anledninger vi spør vi oss selv om jentene gjør dette frivillig, eller om de er offer for utnyttelse. De eldre uttrykker at det er vanskelig å komme seg ut av denne typen arbeid når man har drevet med det i mange år. Personer som selger seksuelle tjenester sier at når de melder til politiet om vold og utnyttelse, blir de mange ganger ikke tatt på alvor. Politiet sier "det er jo dette dere driver med". Vi foreslår at politiet og andre instanser kan bruke ideelle organisasjoner som har god kontakt med brukergruppene, som samarbeidspartnere nå de søker å avdekke seksuell utnyttelse og vold i disse miljøene.

Sørge for kunnskap om sårbare migranternes situasjon og behov i ulike instanser

Det er viktig at offentlige instanser får kunnskap om hvilke spesielt sårbare situasjoner papirløse migranter lever i, og spesielle utfordringer denne gruppen opplever. Det er viktig at rutiner vurderes og gjennomgås med tanke på hvordan man skal ivareta personer i spesielt sårbare situasjoner.

I tillegg til punktene nevnt over er det spesielt viktig at politiet er ekstra bevisst dersom en voldtekt skal anmeldes av en papirløs. Dersom politiet henter den voldtatte til avhør rett etter hendelsen bør dette informeres om tydelig, og politiet bør ankomme i sivilt.

For kvinner med minoritetsbakgrunn kan fotografering av skader på kroppen, inkludert kjønnsorganer være en spesielt stor påkjenning. Her bør det utvises stor aktsomhet gjennom informasjon om hvordan bildene skal brukes, hvilke rettigheter man har og hvordan bildene eventuelt kan bli brukt i en rettsak.

Vi takker igjen for muligheten til å komme med våre innspill. Vi kan også nevne at Kirkens Bymisjon har flere virksomheter som har kompetanse og kunnskap om dette. Dette gjelder for eksempel [Nadheim](#) og [PMV](#).

Ta ellers gjerne kontakt dersom dere har spørsmål eller ønsker utdyping

Med vennlig hilsen

Helsesenteret for papirløse migranter i Oslo og Bergen

Katrine Meisfjord
Virksomhetsleder i Bergen

Ragnhild Lerø
Virksomhetsleder i Oslo